

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright
31. 05. 2012.

Emma Goldman

Žensko pravo glasa

Emma Goldman
Žensko pravo glasa
1911.

Emma Goldman, Anarhizam i drugi ogledi, DAF, Zagreb
2001. Prijevod Biljana Romić. http://elektronick knjige.com/goldman_emma/anarhizam_i_drugi_ogledi/index_page_000.htm
Emma Goldman, „Woman Suffrage”, Anarchism and Other
Essays, Mother Earth Publishing Association 1911 (1st ed. 1910).

<http://anarhisticka-biblioteka.net>

1911.

Hvalimo se da smo doba znanosti i napretka. Nije li onda čudno da i dalje vjerujemo u štovanje fetiša? Dobro, naši su fetiši različitog oblika i supstancije, ali u svojoj su moći koju imaju nad ljudskim umom još uvijek pogubni kao što su bili oni stari.

Naš je suvremeni fetiš opće pravo glasa. Oni koji još nisu ostvarili taj cilj, podižu krvave revolucije da ga ostvare, a oni koji uživaju u njegovoj vlasti, prinose teške žrtve na oltar svemoćnoga božanstva. Jao heretiku koji se usudi dovesti u pitanje to božanstvo!

Žena je, čak i više od muškarca, obožavatelj tog fetiša, i premda se njezini idoli mogu mijenjati, ona je uvijek na koljenima, uvijek uzdignutih ruku, uvijek slijepa na činjenicu da njezin bog ima noge od gline. Tako je oduvijek žena najveći podupiratelj svih božanstava. Isto je tako morala platiti cijenu koju samo bogovi mogu tražiti – platila je svojom slobodom, krvlju svojega srca, samim svojim životom.

Nietzscheova se znamenita maksima, „Kad pođeš ženi, ponesi bič“, smatra vrlo okrutnom, a ipak Nietzsche je jednom rečenicom izrazio žensko stajalište prema njezinim bogovima.

Religija je, posebice kršćanska religija, osudila ženu na podređen položaj, položaj ropkinje. Iskrivila joj je narav i sputala joj dušu, a ipak, kršćanska vjera nema većeg pristaše, nitko joj nije odaniji od žene. Doista, sa sigurnošću možemo reći da bi vjera odavno prestala biti čimbenik u životu ljudi, da nije bilo potpore žene. Najzagriženiji su crkvenjaci žene, najneumorniji su misionari diljem svijeta žene, uvijek prinose žrtvu na oltar bogova koji su im okovali duh i podjarmili tijelo.

Nezasitno čudovište, rat, uzima ženi sve što joj je drago i vrijedno. On traži njezinu braću, ljubavnike, sinove, a zauzvrat joj udjeljuje usamljen i očajnički život. A ipak, najveći je branitelj i štovatelj rata – žena. Ona je ta koja ulijeva ljubav prema osvajanju i moći u svoju djecu; ona je ta koja šapće o ratnoj slavi u uši svojih malenih i koja uspavljuje svoje dijete uz zvuk trube i buku pušaka. Žena je također ta koja okrunjuje pobjednika kad se vrati s bojišta. Ali, žena je i ta koja plaća najvišu cijenu tom nezasitnom čudovištu, ratu.

A tu je onda i dom. Kakav je to strašan fetiš! Kako on isisava ženinu životnu snagu – taj moderni zatvor sa zlatnim rešetkama! Njegov sjaj zasljepljuje ženu do cijene koju mora platiti kao žena, majka i domaćica. Ali ipak, žena se čvrsto drži doma, moći koja je drži u svojim uzama.

Može se reći da žena, zato što shvaća kakav strašan danak mora platiti Crkvi, državi i domu, želi pravo glasa da bi se oslobodila. To možda i vrijedi za njih nekoliko; većina sufražetkinja izričito odbacuje takvu blasfemiju. Naprotiv, one uvijek inzistiraju na tome da će pravo glasa ženu učiniti boljom kršćankom i domaćicom, pouzdanom građankom države. Tako je pravo glasa samo sredstvo kojim se ojačava svemoćnost samih bogova kojima je žena od pamtivijeka služila.

Zašto bi onda čudilo da je ona jednako tako odana, gorljiva, na koljenima pred novim idolom, ženskim pravom glasa. Od starine je trpjela progon, zatvaranje, mučenje i sve oblike osude s osmijehom na licu. Od starine se nadala prosvjetljenju, čak čudu od božanstva dvadesetoga stoljeća – prava glasa. Život, sreća, veselje, sloboda, nevinost – sve to i još više od toga treba izvirati iz prava glasa. U svojoj slijepoj odanosti žena ne vidi ono što su umni ljudi spoznali još prije pedeset godina: da je pravo glasa zlo, da je samo pomoglo porobljavanju ljudi, da im je zatvorilo oči da ne bi mogli vidjeti kako su vješto natjerani pokoravati se.

Ženin zahtjev za jednakim pravom glasa temelji se uglavnom na tvrdnji da žene moraju imati jednako pravo u svim društvenim sferama. Nitko to ne bi mogao opovrgnuti kad bi pravo glasa bilo pravo. Žalibože neukosti ljudskoga uma koji može u podvali vidjeti pravdu. Jer nije li to najokrutnija podvala da jedan dio ljudi stvara zakone za druge ljude koji su prisiljeni silom pokoravati se? A ipak žene bučno zahtijevaju tu „zlatnu priliku“ koja je načinila toliko jada na svijetu i oduzela čovjeku njegov integritet i samopouzdanje; to je podvala koja je posve pokvarila ljude i učinila ih plijenom u rukama beskrupuloznih političara.

Siroti, glupi, slobodni američki građanin! Slobodan da gladije, slobodan da se potuca cestama te velike zemlje, on uživa opće pravo glasa i to ga je pravo okovalo lancima. Nagrada koju zauzvrat prima strogi su zakoni o radu koji zabranjuju pravo na bojkot, na demonstracije, zapravo na sve, osim prava da bude okraden za plodove svojega rada. Ali svi ti strašni rezultati fetiša dvadesetoga stoljeća nisu ženu ničemu naučili. No, žena će pročistiti politiku, uvjeravaju nas.

Izlišno je reći, ja se ne protivim ženskom pravu glasa što se tiče konvencionalnoga razloga da ona nema jednaka prava. Ne vidim fizičkoga, psihološkoga, ni mentalnoga razloga zašto žena ne bi imala jednako pravo kao i muškarac da glasa. Ali me nipošto ne može zavarati besmisleno

država, koje se mogu pohvaliti takvom pobjedom? Kad razmotrimo postignuća žene u Americi, također otkrivamo da je nešto dublje i snažnije od prava glasa u njezinu maršu prema oslobođenju.

Upravo je prije šezdeset i dvije godine šaćica žena na konvenciji u Seneca Fallsu iznijela nekoliko zahtjeva za pravom na jednaku naobrazbu i jednak pristup raznim strukama, zanimanjima itd. Kakva sjajna postignuća, kakve sjajne pobjede! Tko se osim najneukijega usudi govoriti o ženi kao o pukoj kućanici? Tko se usudi natuknuti da ovaj ili onaj posao nije za ženu? Više od šezdeset godina ona je oblikovala novo ozračje i novi život za sebe. Postala je svjetska sila u svakoj domeni ljudske misli i aktivnosti. I sve to bez prava glasa, bez prava da donosi zakone, bez „povlastice“ da postane sudac, tamničar ili krvnik.

Da, možda će me smatrati ženinim neprijateljem; ali kad bih joj mogla pomoći da ugleda svjetlo, ne bih se žalila.

Ženina nesreća nije u tome da je nesposobna raditi muški posao, nego u tome da troši svoju životnu silu da ga natkrili, s tradicijom stoljeća koja su je ostavila tjelesno nesposobnom da održi korak s njim. O, znam da su neke uspjele, ali pod koju cijenu, pod koju strašnu cijenu! Nije važno koji posao žena radi, nego je važna kvaliteta posla koji obavlja. Ona jednakom pravu glasa ili glasačkom listiću ne može podariti novu kvalitetu, niti može od toga dobiti išta što će podići njezinu vrsnost. Njezin razvoj, njezina sloboda, moraju poteći iz nje i putem nje. Prvo, tako da se potvrdi kao ličnost, a ne kao spolna roba. Drugo, tako da odbije da itko ima pravo na njezino tijelo; tako da odbije rađati djecu, osim ako ih ona ne želi; tako da odbije služiti Bogu, državi, društvu, mužu, obitelji itd., učinivši svoj život jednostavnijim, ali dubljim i bogatijim. To jest, tako da pokuša naučiti što je smisao i bit života u svim njegovim složenostima, oslobodivši se straha od javnog mnijenja i javne osude. Samo će je to, a ne glasački listić, osloboditi, podariti joj snagu kakvu svijet još nije vidio, snagu da voli, ostvari mir, sklad; snagu božanske vatre, životodajnu snagu; snagu koja stvara slobodne muškarce i žene.

poimanje da će žena provesti ono što muškarcu nije uspjelo. Ako stvari i ne pogorša, sigurno ih neće poboljšati. Zbog toga, pretpostaviti da će ona uspjeti pročistiti nešto što nije podložno pročišćenju, znači pridati joj nadnaravne moći. Budući da je ženska najveća nesreća bila ta da su na nju gledali ili kao na anđela ili kao na vruga, njezin je pravi spas na zemlji; naime, njezin je spas u tome da je se smatra ljudskim bićem i, zbog toga, podložnim svim ljudskim glupostima i pogreškama. Trebamo li onda povjerovati da će dvije pogreške stvar ispraviti? Trebamo li pretpostaviti da će se otrov, koji je već urođen politici, smanjiti, ako žene uđu u političku arenu? Najvatrenije sufražetkinje teško će podržati takvu ludost?

Zapravo, najnapredniji su proučavatelji općega prava glasa shvatili da su svi postojeći sustavi političke moći apsurdni, i da su posve neprikladni da odgovore na urgentna životna pitanja. To je gledište potvrdila izjava jedne od najgorljivijih vjernica ženskoga prava glasa, dr. Helen L. Sumner. U njezinu snažnom djelu s naslovom *Jednako pravo glasa* ona kaže: „U Coloradu, jednako pravo glasa služi tome da pokaže na najočitiji način esencijalnu trulost i ponižavajući karakter postojećega sustava.“ Naravno, dr. Sumner ima na umu određeni sustav glasanja, ali isto se jednakom snagom može primijeniti i na cijelu mašineriju zastupničkoga sustava. S takvom osnovicom, teško je razumjeti kako će žena, kao politički čimbenik, izvući iz toga sama korist ili kako će ga izvući ostatak čovječanstva.

Ali, kažu naše odane sufražetkinje, pogledajte na krajeve i države u kojima žensko pravo glasa postoji. Pogledajte što su žene ostvarile – u Australiji, na Novome Zelandu, u Finskoj, u skandinavskim zemljama i u četiri naše države, u Idahu, Coloradu, Wyomingu i u Utahu. Udaljenost podaje čaroliju – ili, da navedemo poljsku formulu – „dobro je kad nama nije dobro“. Tako bi čovjek pretpostavio da se te zemlje i američke države razlikuju od drugih zemalja ili drugih američkih država, da imaju veću slobodu, veću društvenu i ekonomsku jednakost, da više cijene ljudski život, dublje razumiju veliku društvenu borbu, sa svim vitalnim pitanjima koja ona uključuje u vezi s ljudskim rodom.

Žene u Australiji i na Novome Zelandu mogu glasati i pomoći u stvaranju zakona. Jesu li radni uvjeti ondje bolji nego u Engleskoj, gdje se sufražetkinje tako junački bore? Jesu li majke ondje sretnije i jesu li djeca

ondje slobodnija nego u Engleskoj? Da li se ženu ondje više ne smatra pukom seksualnom robom? Je li se ona oslobodila puritanskih dvostrukih mjerila moralnosti za muškarce i žene? Sasvim sigurno se nitko neće, osim demagoške političarke usuditi na ta pitanja potvrdno odgovoriti. Jer kad bi bilo tako, onda bi bilo smiješno isticati Australiju i Novi Zeland kao Meku jednakoga prava glasa.

S druge strane, oni koji poznaju pravo političko stanje u Australiji, znaju da su političari ušutkali radnike najstrožim zakonima o radu, prema kojima je štrajk bez odobrenja arbitražnog odbora zločin jednak izdaji.

Ni na trenutak ne želim implicirati da je žensko pravo glasa odgovorno za takvo stanje stvari. Mislim, ipak, da nema razloga pokazivati na Australiju kao čudo od zemlje za ostvarenje ženskih prava, budući da njezin utjecaj nije bio kadar osloboditi radnike od ropstva političkom šefovanju.

Finska je ženama dala pravo glasa; čak štoviše, dala im je i pravo da sjede u parlamentu. Je li to pomoglo da se razvije veće junaštvo, žešća gorljivost od one ruskih žena? Finska trpi, poput Rusije, strašan bič krvavoga cara. Gdje su finske Perovske, Spiridonove, Fignerove, Breškovske? Gdje su bezbrojne finske djevojke koje veselo odlaze u Sibir boreći se za svoj cilj? Finskoj silno trebaju junačke osloboditeljice. Zašto ih glasački listići nisu stvorili? Jedini je finski osvjetnik svojega naroda muškarac, a ne žena, i on je rabio učinkovitije oružje od glasačkih listića.

A u našim američkim državama u kojima žene glasaju i koje se stalno ističe kao primjer čuda, što su u njima ostvarile žene glasačkim pravom a što u velikoj mjeri ne uživaju i žene u drugim državama; ili što ne mogu ostvariti snažnim naporom a bez glasačkoga prava?

Uistinu, u državama s pravom glasa za žene zajamčena su jednaka prava na vlasništvo; ali od kakve je koristi to pravo za mnoštvo žena bez vlasništva, za tisuće najamnih radnica koje žive od danas do sutra? Da to pravo glasa nije utjecalo i ne može utjecati na njihovo stanje priznala je čak i dr. Sumner, koja to sigurno dobro zna. Kao vatrena sufražetkinja koju je u Colorado poslala Sveučilišna liga za jednako pravo glasa iz države New York da prikupi građu u korist borbe za pravo glasa, ona bi bila posljednja koja bi rekla išta štetno o tome; ipak nas obavještava da je „jednako pravo glasa vrlo malo utjecalo na ekonomski položaj žena. Da žene nisu jednako plaćene za isti posao i da su, unatoč tome što u

Jedna od velikih vođa američkih žena tvrdi da žena nema samo pravo na jednaku plaću, nego da zakonski treba imati pravo čak i na plaću svojega supruga. Ako je ne uspije uzdržavati, trebao bi biti osuđen na zatvor a njegovu bi zaradu zarađenu u zatvoru podizala njegova ravnopravna supruga. Nije li jedna druga sjajna pobornica ženskoga prava glasa tvrdila da će njezino pravo glasanja dokinuti društvenu nepravdu, protiv koje se uzalud bore zajedničkim snagama najodličniji umovi diljem svijeta? Uistinu treba žaliti što nas je navodni stvoritelj univerzuma već upoznao sa svojom čudesnom shemom, jer bi žensko pravo glasa zacijelo omogućilo ženama da ga posve nadmaše.

Ništa nije tako opasno kao seciranje fetiša. Ako smo preživjeli vrijeme kad je takva hereza bila kažnjiva lomačom, nismo preživjeli uskogrudni duh osude onih koji se usude razlikovati od prihvaćenih poimanja. Zbog toga će me vjerojatno proglasiti protivnicom žena. Ali to me ne može odvratiti od toga da tom pitanju gledam bez straha u lice. Ponavljam ono što sam rekla na početku: ne mislim da će žene politiku pogoršati; ali ne vjerujem niti da će je poboljšati. Ako žena ne može učiti iz muških pogrešaka, zašto ih činiti?

Povijest je možda kompilacija laži; ipak, u njoj ima i nekoliko istina, i one su jedini vođa kojega imamo za budućnost. Povijest političkih aktivnosti muškaraca dokazuje da mu one nisu apsolutno ništa dale što nije mogao postići izravnije, po nižoj cijeni i na postojaniji način. Zapravo, svaki pedalj zemlje koji je dobio, dobio je stalnom borbom, neprekidnom bitkom za svoja prava, a ne pravom glasa. Nema razloga da pretpostavimo da je ženi, u njezinu usponu prema emancipaciji, pomoglo i da će joj pomoći glasačko pravo.

U najmračnijoj od svih zemalja, Rusiji, zemlji apsolutnoga despotizma, žena je postala jednaka muškarcu, ne glasačkim pravom, nego svojom voljom da postoji i da radi. Ne samo da je izborila za sebe svaku školu i svaki poziv, nego je izborila i muško poštovanje, njegov respekt, njegovo drugarstvo; pa čak i poštovanje cijeloga svijeta. I to ne putem jednakoga prava glasa, nego svojim čudesnim junaštvom, svojom hrabrošću, sposobnošću, snagom volje i izdržljivošću u borbi za slobodu. Gdje su žene u bilo kojoj zemlji s jednakim pravom glasa ili u nekoj od takvih naših

Shackletonovim zakonom,⁴ biti kadre raditi sa sebi politički nadređenima ako zakon prođe? Nije li vjerojatno da klasa Annie Keeney, tako prepuna žara, odanosti i mučeništva, bude prisiljena na svojim leđima nositi političke šefice, baš kao što nosi svoje ekonomske gospodare. To će morati činiti i onda kad se u Engleskoj uspostavi opće pravo glasa za muškarce i žene. Bez obzira na to što radnici rade, oni uvijek moraju platiti. Ipak, oni koji vjeruju u moć glasanja pokazuju vrlo malo osjećaja za pravdu kad se ni malo ne brinu za one kojima bi, kako tvrde, ono moglo donijeti najviše koristi.

Američki pokret za pravo glasa bio je, sve donedavno, posve salonski posao, posve odvojen od ekonomskih potreba ljudi. Tako Susan B. Anthony, nedvojbeno iznimna žena, nije bila samo ravnodušna nego i antagonistična prema radnicima; nije čak oklijevala ni da iskaže svoj antagonizam kad je godine 1869. savjetovala ženama da zamijene tiskare u štrajku u New Yorku.⁵ Ne znam je li promijenila mišljenje prije smrti.

Naravno, ima nekih sufražetkinja koje su povezane s radnicama – Ženska sindikalna liga, primjerice; ali one čine manjinu i njihove su aktivnosti samo ekonomske naravi. Ostale gledaju na rad naprosto kao na stvar sudbine. Što bi bilo s bogatima, kad ne bi bilo siromašnih? Što bi bilo s tim dokonim, gotovanskim damama, koje spiskaju više na tjedan nego što njihove žrtve zarade u godinu dana, kad ne bi bilo osamdeset milijuna najamnih radnika? Jednakost, ma tko je uopće čuo za takvo što?

Malo je zemalja stvorilo takvu aroganciju i snobizam kao Amerika. Posebice to vrijedi za američku pripadnicu srednje klase. Ona ne samo da se smatra jednakom muškarcu, nego i nadmoćnom mu, posebice u svojoj čistoći, dobroti i u svojem moralu. Malo čudi da američka sufražetkinja smatra da njezin glas ima čudesnu moć. U svojoj uzvišenoj umišljenosti ona ne vidi koliko je ona zapravo rob, ne toliko muškarcu, koliko vlastitim glupim poimanjima i tradiciji. Jednako pravo glasa ne može popraviti tu tužnu činjenicu; može je samo istaknuti, kao što i čini.

⁴ Gospodin Shackleton je bio radnički vođa. Zbog toga je očito da je on upravo taj koji je donio zakon koji je isključio njegove vlastite birače. Engleski je parlament prepun takvih Juda.

⁵ *Jednako pravo glasa*, dr. Helen A. Sumner

Coloradu imaju pravo raditi u školama od 1876., učiteljice plaćene manje nego u Californiji“. S druge strane, Sumnerova ne obrazlaže činjenicu da je, premda žene imaju pravo raditi u školama već trideset i četiri godine i premda imaju jednako pravo glasa od 1894., popis stanovništva proveden prije pet mjeseci pokazao da samo u Denveru ima petnaest tisuća školske djece zaostale u razvoju. I to sve uz većinu žena zaposlenih u obrazovnim ustanovama i također unatoč tome da su žene u Coloradu donijele „najstrože zakone o zaštiti djece i životinja“. Žene Colorada „iznimno se zanimaju za državne ustanove za skrb o ovisnoj, defektnoj i delinkventnoj djeci“. Kakva je to strašna optužnica protiv ženske skrbi, ako jedan grad ima petnaest tisuća djece zaostale u razvoju. Što je sa slavom ženskoga prava glasa budući da uopće nije polučilo uspjeh kad je riječ o najvažnijem društvenom pitanju, o djeci? I gdje je nadmoćan osjećaj za pravdu koji je žena trebala unijeti u politički život? Gdje je bio godine 1903. kad su vlasnici rudnika povelili gerilski rat sa sindikatom rudara sa zapada; kad je general Bell zaveo carstvo terora, izvlačeći muškarce iz kreveta noću, otimao ih duž granične linije, bacao ih u obore za bikove, proglasivši, „do vruga s Ustavom, palica je ustav“? Gdje su bile političarke onda i zašto nisu pokazale moć svojega glasa? Ali jesu. Pomogle su da se porazi najpošteniji i najliberalniji čovjek, guverner Waite. Morao je osloboditi mjesto za oruđe rudarskih kraljeva, guvernera Peabodyja, neprijatelja radnika, cara Colorada. „Muško pravo glasa doista nije moglo učiniti ništa gore.“ Priznajemo to. U čemu su onda prednosti za ženu i društvo od ženskoga prava glasa? Često ponavljana postavka da će žene pročistiti politiku isto tako je samo mit. Tu postavku ne brane oni koji znaju političke uvjete u Idaho, Coloradu, Wyomingu i Utahu.

Žena, u svojoj biti čistunka, prirodno je zadržta i nemilostiva u naporu da učini druge tako dobrima kako ona zamišlja da dobri moraju biti. Tako je, u Idaho, uzela pravo glasa svojim sestrama s ulice i proglasila sve žene „nećudorednoga značaja“ nepodobnima da glasaju. „Nećudorednom“ se dakako ne tumači prostitucija u braku. Podrazumijeva se da su ilegalna prostitucija i kockanje zabranjeni. U tom smislu zakon mora biti ženskoga roda: uvijek zabranjuje. U tom su pogledu svi zakoni izvrsni. Oni ne idu dalje, ali njihove tendencije otvaraju sve brane pakla. Prostitucija i kockanje nikad nisu više cvjetali nego kad je zakon bio protiv njih.

U Coloradu, puritanstvo žena izrazilo se u najdrastičnijem obliku. „Muškarci koji opće poznato vode nečist život i muškarci povezani s krčmama, ispali su iz politike otkad žene imaju pravo glasa.“¹ Je li brat Comstock mogao učiniti više? Jesu li svi puritanski oci učinili više? Pitam se koliko žena shvaća težinu tog navodnoga junaštva. Pitam se razumiju li da je upravo to ono što ženu, umjesto da je podigne, pretvara u političkoga špijuna, prezira vrijednu uhodu koja zabada nos u osobne stvari ljudi, ne toliko zbog dobrobiti cilja za koji se bori, nego zato što, kako su žene Colorada rekle, „voli ulaziti u kuće u kojima nikad nije bila i otkriti sve što može, politički i drugačije.“² Da, ulaziti i u ljudsku dušu i u njezine najsićušnije kutke i zakutke. Jer ništa ne zadovoljava žudnju većine žena tako kao skandal. I je li ikad dosad uživala u takvim prilikama kao sada kad je političarka?

„Oni koji opće poznato vode nečist život i muškarci povezani s krčmama.“ Zasigurno se, skupljačice ženskih glasova ne može optužiti da imaju mjere. Uzmemo li u obzir da ta zabadala mogu čak i odlučiti čiji su životi dovoljno čisti za to očito čisto ozračje, politiku, mora li slijediti da vlasnici krčmi spadaju u istu kategoriju? Osim ako američko licemjerje i bigotstvo, tako očito u načelu prohibicije, koje sankcionira širenje pijanstva među muškarcima i ženama bogatašima, budno pazi na jedino mjesto preostalo siromašnome čovjeku. Ako ništa drugo, onda ženu upravo njezino usko-grudno i čistunsko stajalište o životu čini velikom opasnošću po slobodu gdje god da ima političku moć. Muškarac je odavno nadišao praznovjericu koje još proždiru ženu. Na ekonomskom je natjecateljskom području muškarac prisiljen pokazati djelotvornost, prosudbu, sposobnost, kompetentnost. On zato nema ni vremena niti je sklon mjeriti nečiju moralnost puritanskim mjerilima. I u svojim političkim aktivnostima nije zavezanih očiju. On zna da je količina, a ne kvaliteta materijal za politički mlin, i, osim ako nije sentimentalni reformator ili stari fosil, zna da politika ne može biti ništa drugo do baruština.

Žene koje su imale upućene u politički proces, znaju narav te beštije, ali u svojoj samozadovoljnosti i samoljublju tjeraju sebe da vjeruju kako samo trebaju pomaziti zvijer i ona će postati blaga poput janjeta, slatka

¹ *Jednako pravo glasa*, Helen Sumner.

² Isto.

i čista. Kao da žene nisu prodale svoje glasove, kao da se političarke ne mogu kupiti! Ako se njezino tijelo može kupiti u zamjenu za materijalnu naknadu, zašto se ne bi mogao kupiti i njezin glas? A da se to dogodilo u Coloradu i u drugim američkim državama, ne nijeću čak ni pobornici ženskoga prava glasa.

Kao što rekoh, žensko ograničeno gledište nije jedini argument protiv tvrdnje da je kao političarka bolja od muškarca. Ima i drugih. Njezin doživotni ekonomski parazitizam iznimno je zamaglio njezino poimanje o značenju jednakosti. Bučno zahtijeva jednaka prava kao i muškarac, a ipak doznajemo da „vrlo malo njih pristaje agitirati u neugodnim okruzima.“³ Koliko im malo znači jednakost u usporedbi s Ruskinjama, koje idu u pakao za svoje ideale!

Žena traži ista prava kao i muškarac, a ipak je ozlojeđena da ga njezina prisutnost nimalo ne sputava: on puši, ne skida šešir, i ne ustaje sa svojega stolca poput slugu. To su možda trivijalnosti, ali one su ipak ključ za narav američkih sufražetkinja. Dakako, njihove su engleske sestre nadrasle ta glupa poimanja. One su se pokazale doraslima i najvećim zahtjevima postavljenima pred njihov značaj i moć izdržljivosti. Svaka čast junaštvu i čvrstoći engleskih sufražetkinja. Zahvaljujući svojim snažnim, agresivnim metodama, dokazale su da su nadahnuće čak i nekim od naših beživotnih i beskičmenjačkih dama. Ali nakon svega, sufražetkinjama i dalje manjka poštovanje prema stvarnoj jednakosti. Jer kako drugačije obrazložiti strašan, divovski napor tih hrabrih boraca za kukavni mali zakon koji će dobro donijeti samo šaćici bogatašica, a apsolutno ništa golemoj masi radnica? Doista, kao političarke one moraju biti oportunisti, moraju se zadovoljiti polovičnim rješenjima ako ne mogu ostvariti cjelovita. Ali kao razborite i liberalne žene trebale bi shvatiti da ga, ako je pravo glasa oružje, razvlašteni trebaju više od ekonomski nadmoćnije klase, i da ovi posljednji imaju već i previše moći zbog svoje ekonomske nadmoćnosti.

Sjajna voditeljica engleskih sufražetkinja, Emmeline Pankhurst, sama je priznala, kad je bila na svojoj predavačkoj turneji po Americi, da ne može biti jednakosti između nadmoćnih i potčinjenih. Ako je tako, kako će engleske radnice, već ekonomski slabije od dama koje su povlaštene

³ Dr. Helen A. Sumner.